

Izhaja v Gorici vsak četrtak opoldne.
Velja do konca leta L. 2.
Posamezne številke se dobivajo v raznih goriških trafikah in trgovinah po 15 stot.

GORIŠKA STRAŽA

Narečnina naj se pošilja na upravništvo „Goriške Straže“ v Gorici, ulica Vetturini 9, dopisi pa na uredništvo ravnateljstva. Oglasi se računajo v širini enega stolpca 1 m visokosti za enkrat 50 st., za večkrat po dogovoru. Rokopisi se vrnejo, če niso vrnjeni.

Besede in dejanja.

Na kongresu Unione Italiana (italijanskih socialistov - reformistov) dne 20. septembra t. l. v Rimu je med splošno pozornostjo in odobravanjem zborovalcev Leonida Bissolati, bivši minister, izjavil: »Za jadranske pokrajine sem trdil vedno, da bi se moralo brezpogojno spoštovati ne samo italijansko narodnost, temveč tudi druge narodnosti in to, četudi smo zmagali, baš posebno še radi tega, ker smo zmagali; kajti bojevali smo se za načelo, da ne sme noben narod delati preoblastno, temveč da ima vladati, narod in njihove spore čut pravičnosti...«

Priznavamo brez obojavnosti Reko in njene pravice; toda, kakor priznavamo, da mora biti Reka italijanska, tako moramo priznavati, da morajo Slovani videti, da se spoštuje njihova narodnostna pravica v onih ozemljih, v katerih je narodnost slovenska. Naj se da avtonomija Zadru ali naj se ga da Italiji in naj se dajo jamstva manjšinam italijanskega jezika kakor jih dovolimo mi slovenskim manjšinam, ki bodo znotraj naših mejnikov...« (Secolo, 21. 9. t. l.)

Teden dni pozneje je sedanji italijanski minister zunanjih del Tittoni, v svojem znamenitem govoru v zadnji seji sedaj razpuščene poslanske zbornice dne 27. septembra t. l. govoril o narodnih manjšinah v posameznih novih državah: »Gledé jezika, vere, kulture, šole in sploh vsakega svobodnega pojavljanja so Poljska, Češko-Slovaška, Rumunija in Srbija vezane na vrsto določb, obseženih v pogodbah. Nepochodno potrebno je, da se te določbe izvajajo lojalno in odkritosrčno.«

Italija, kakor ostale štiri zavezniške velevlasti, nima nikake legalne obveznosti, toda, po mojem mnenju, največjo moralno obveznost za to po svojih svobodoljubnih tradicijah, ki so njen ponos in njena slava.

Z nami združena ljudstva druge narodnosti naj vedo, da mi z zgražanjem odklanjamo vsakero misel tlačenja ali raznarodovanja; da njihov jezik in njihove kulturne institucije bodo spoštovane; da bodo njihovi upravni zastopniki uživali vse pravice naše svobodoljubne in demokratične zakonodaje; da bodo njihovi politični poslanci pristrčno sprejeti v italijanskem parlamentu, ki jih bo poslušal s spoštovanjem, kedar bodo govorili v imenu po njih zastopancu prebivalstva...« (Tribuna, 28. 9. t. l.)

Dne 17. oktobra t. l. je ministrski predsednik Nitti sprejel odposlanstvo nove organizacije nemških političnih strank iz krajev ob Gornji Adizi v avdienci, ki je trajala skoro eno uro, ter ji je zagotovil, da se bodo njihove narodne pravice spoštovale z največjo natančnostjo in da se bode skrbelo za njihove interese z največjo velikodušnostjo.

Vse to so lepe besede; prav bi bilo, da bi jim odgovorila, dejanja, in sicer povsod, ne samo ob Gornji Adizi.

Pri vipavcu.

Angleški prsetolonaslednik, princ Waleški, se je mudil pred nedavnim časom v Kanadi, kamor se je prišel zahvaliti za izkazano pomoč v svetovni vojni. Da je bil povsod navdušeno sprejet, ni treba posebej omenjati. V Banfu se mu je prišla pokloniti deputacija kanadskih Indijancev v svoji pestri, slikoviti narodni noši. Glavar »Ormeče Božanstvo« je nagovoril princa indijanski in angleški, imenoval ga »Zgodnjo Danico« in mu podaril krasno indijansko obleko našito z dragocenim orlovim perjem. Izrazil je željo, da bi njegovi rdečkožci radi videli princa v tej obleki. Je-li ustregel princ tej želji, ne ve povedati poročevalec lista »Times«, po katerem smo posneli to zanimivo novico. Sedaj komaj nam je umljivo dejstvo, zakaj noče noben princ posetiti afrikanških kolonij. Gotovo bi se mu prišla o priliki takega poseta pokloniti deputacija tamošnjih zamorcev v svoji iluzorični narodni noši in gotovo bi mu podaril glavar prstan za v nos, kar nadmestuje pri zamorcih vso obleko, izrazivši željo svojih sorojakov, videti princa v njihovi narodni noši. Poročevalec »Times« bi v tem slučaju res ne vedel, kaj pisati, posebno radi tega ne, ker bi moral tačas držati prinčevo obleko.

Po časopisih kroži anekdota o Omer begu, ki je te dneve umrl v Carigradu. Anekdota bi lahko naslovlili: Živi mrlič. Ta Omer beg je poveljeval v vojni balkanskih držav proti Turkom posadki najvzhod-

Zamislimo se...

Bliža se čas, ko nastopi v naravi doba počitka, doba zbiranja novih proizvajalnih sil. Bliža se čas dolgih zimskih dni in večerov, ko se mora kmetovalec držati bolj svojega doma, svoje družine. Toda za kmetovalca navadno to ni čas počitka, ker mora skrbeti za živino, popravljati orodje, pripravljati se na prihodnje obdelovanje zemlje. Je pa v tem času bolj v stiku s svojo družino, vrše se razgovori o tem, kar je nekoč bilo, o tem kar bo treba v bodoče storiti. Vplivati zamore na svojo družino gledé izboljšave gospodinjstva, na svoje otroke gledé njih duševne in gospodarske izobrazbe. Zato je zimski čas za kmetovalca izredno važen, tembolj, ker je razvoj njegovega gospodarstva odvisen od tega, kako vzgaja svoje otroke, bodoče delavce v kmetijstvu.

Preko nas je šla vihra petih dolgih let. Moški so morali v vojake, ostali člani družine v begunstvo. Posamezni udje družine so bili raztreseni daleč okrog po svetu. Družinski stiki so bili v tem času pretrgani. Za domače gospodarstvo se nihče ni mogel brigati saj je ležalo v bojni fronti, izpostavljeno vsem posledicam krvave vojske. Gospodinjstvo so zamenjale skrb za gospodinjstvo s skrbjo, kako preživeti in ohraniti družino. Nemala skrb, polna tuge, groze in pomanjkanja, zlasti dotlej, dokler ni prišla ljudstvu v pomoč begunska podpora.

A moški in ženske so prišli vsled vojske daleč po svetu okrog. Kdor je imel oči in je hotel videti, je imel priliko opazovati marsikaj in primerjati razmere po svetu z domačini. Videl je marsikaj novega in boljšega, videl pa tudi v gospodarstvu načine in postopnje, ki so še daleč za nami v domači deželi. Spoznal je, da je gospodarstvo v ozkem stiku s svetom, na katerem se udejstvuje. Bredel čas begunstva, osondi čas vojaške službe je bil obenem za naše ljudi sicer draga, a dobra šola. Sedaj ob zimskih večerih naj se gospodar in gospojinja spomnita te šole, zamislita naj se v razmere, kakoršne so bile doma pred vojno, obravnava naj, kaj sta videla dobrega in posnemanja vrednega po svetu ter poučujeta v tem smislu svoje otroke. Toda poučujeta naj tudi svoje otroke, česa naj se varujejo, ako nočejo duševno in gospodarsko trpeti. Dedščina, ki so jo nam zapustili naši pradedi, je velika in zlata vredna. Ona je tudi velika šola, v kateri so se naši očetje učili, v kateri se mi učimo in v kateri moramo poučiti tudi svoje otroke. Kakor mi, tako so tudi naši pradedi preizkusili dobe vojnih grozot, sovražnih upadov, stiskanja in tlačenja. Vse so pretrpeli, niso klonili duha, na svoji zemlji so ystrajali, če tudi je domovina menjala gospodarje. Domača gruda, to je bila njihova ljubezen, njihova tolažba, njihova skrb. V nji se je osredotočila njihova vztrajnost in marljivost, žalost in veselje, obup in nada. In gruda jih ni varala. Zvesto jih je ohranila, zvesto varovala v dnevih veselja in žalosti. Iz nje so pa črpali nauke

nejše trdnjave mesta Odrin. Malo pred padcem Odrina je zbral poveljnik svojo posadko okrog sebe in izjavil: »Fantje, Odrin ali smrt! Z Odrinom padem tudi jaz!« Bulgari so naskakovali, Srbi naskočili, Odrin je padel, ni pa padel Omer beg. Zdrav in živ je prišel v ujetništvo. Po sklenjenem miru ga je prijatelj spomnil na nekdanjo njegovo slovesno izjavo. Ni bil v zadregi Omer beg z odgovorom. »Kaj, ti dvomiš, da sem padel? Kar sem obljubil, sem tudi storil! Jaz sem mrtev in ostanem mrtev, saj poznam sebe boljši kakor pa ti mene.«

Izpremema valute je nekaterim popolnoma zmešala pojme. Ker so krone izginile iz prometa, je menil prvi, da ga je zapustila tudi njegova kronična bolezen, in je sedaj zelo radoveden, kako se bo pojavila pri njem lirična bolezen, katero je dobil v zameno za svojo prejšnjo. Doitnik se tolaži s tem, da jo bo lažje prenašati, ker dobi za prejšnjo bolezen samo dve petini nove boleznit t. j. 40 odstotkov. Drugi sploh ni hotel verjeti časopisom, ki so pisali o kronskem namesto o liričnem svetu. Tretji se je bal, da dobi tedaj, ko plačuje vino z lirami, prej delirij, kakor bi ga bil dobil lanske leto, ko je plačeval vino še s kronami. -- Upajmo, da bo končna regulacija valute, katero pričakujemo dan na dan, blagodejno vplivala na te razmere in da se razbistrijo ti krivi pojmi.

»Corriere della Sera« je priobčil pred kratkim v svoji stalni rubriki »Riviste e giornali« zanimivo vest, da je izgubil predsednik francoske republike,

zlate resnice, ki so šli od deda na očeta, od očeta na sina.

Zgodovinski viri pripovedujejo, kako so marljivo obdelovali Slovenci zemljo, že ko so prišli v te kraje, kako so jih zaradi tega klicali, da se naselijo in obdelujejo opustošene in redko naseljene kraje. Tako se je godilo tudi za časa turški vojsk v Istri, in poročila nekdanje beneške ljudovlade so polna hvale o pridnosti, marljivosti in značajnosti Slovencev, katere so klicali v Istri. Pogledimo v domačo zgodovino, kedar hočemo, v najstarejše ali najnovije čase, povsod razvidimo, da je naše ljudstvo bilo značajno in skrbno v gospodarstvu. Tem lastnostim so se imeli ravno goriški Slovenci zahvaliti, da je njih dežela v gospodarskem oziru bila tako razvita, gospodarstvo tako napredna, da je lovila po svojih pridelkih in po svojem bogastvu. Te lastnosti ne smejo izginiti, marveč pomnožiti se morajo in poglobiti, ako hočemo, da se ozdravijo rane zasekane po vojni, ako hočemo, da bodo naši otroci dobili od nas dedščino, kakor smo jo dobili mi od svojih pradedov. Naša zemlja, naša pridnost, naša značajnost, to je čedčnost našega naroda, ki je noben vihar ne poredere.

Zato zamislimo se, kako so gospodarili naši pradedi, kako so ljubili rodno grudo, kako so si pridobivali zlate nauke, in v njih vzgajamo svoje otroke, da bo šla od pradedov prevzeta dedščina naprej od roda do roda na tej tako ljubljeni domači zemlji.

O vojnih odškodninah.

(Nadaljevanje in konec).

Omenili smo že takoj v začetku tega članka, da bo država izplačevala šele tedaj vojno odškodnino, ko bo to ozemlje anektirano. Do tedaj je poverjeno Kreditnemu vzajemnemu zavodu za povzdig Benečij s sedežem v Benetkah, da izplačuje posojila vojnim oškodovancem in sicer z namenom, da bi ti s tem posojilom čimprej popravili škodo, ki jo je povzročila vojna.

Gori imenovani zavod oziroma njegov poverjenik v Gorici (deželni hipotečni zavod) izvršuje sledeče operacije: daja predujme za vojne odškodnine vsakemu vsled vojne oškodovanemu na podlagi tridostotnega obrestovanja proti nekolokovani menici, katera se obnavlja do definitivnega izplačila vojne odškodnine. Ko se bo ta izplačevala, obdrži deželni hipotečni zavod zase predujem in izplača oškodovancu eventualno razliko.

To tridostotno posojilo dobi vsak, ki predloži zavodu duplikat svoje prošnje za odškodnino, vidiran od finančne intendantce. Nadalje podeljuje zavod podpore stavbenim podjetjem ali zadrugam oškodovancev, ki imajo namen, da popravijo vsled vojne nastalo škodo. Slednjič daja zavod podpore za obnovo in razvoj onih kmečkih, obrtnih in trgovskih podjetij, katere je vojna uničila, oziroma ki so morale vsled vojne prenehati z delovanjem.

Poincaré tekom svetovne vojne 10 kg na teži. Do sedaj še nismo vedeli, da se tehtajo predsedniki ob izbruhu vojne in ob sklepu miru in da se zaznamuje dognana teža v posebnem zapisniku. Zanimivo bi bilo vedeti, je-li izgubil predsednik polagoma to svojo telesno težo, takorekoč po 2 kg na leto, oziroma skoraj 17 dkg na mesec, ali je postal naenkrat za 10 kg lažji. Ako vpočtevamo vse okoliščine, ni še toliko izgubil Poincaré. Mnogo več teže so izgubili vladarji kot taki. Tako je izgubil bulgarski car Ferdinand 103 kg, nemški cesar 85 kg, avstrijski Karl zadnji pa 76 kg. Pri teh treh vemo, da so izgubili vso težo naenkrat, zvečer so šli še tehtni spat, zjutraj so se pa že zbudili brez vladarske teže.

Wilsonovo živčno bolezen imenujejo italijanski listi: ameriško bolezen. Tako je prišla sedaj še Amerika do svoje boleznit. Španija si jo je pridobila lanske leto, medtem ko se že delj časa ponašati Francija in Anglija vsaka s svojo boleznijo. Koliko bo moralo trpeti še človeštvo, predno pridejo vse države na vrsto! Wilsonu so nasvetovali njegovi zdravniki mir, nasvetovali so to njemu, ki se bori že mesece in mesece za mir, ki je sploh radi miru zbolel. Mir je takorekoč povzročil njegovo bolezen, mir naj mu pa tudi isto ozdravi! Če užiješ dozo strihnina, ozdraviš le, če užiješ še drugo dozo. Čudno se je razvila dandanes moderna terapija.

O predujmih.

Oni, ki so trpeli škodo vsled vojnih dejanj, imajo pravico, da jim država povrne to škodo. Ker pa še ni rešeno pri nas vprašanje aneksije in ker bo treba šele ustvariti ogromen državni aparat za izplačilo vojne odškodnine, more oškodovani dobiti že sedaj predujem na to vojno odškodnino in sicer ga dobi na Goriškem pri deželnem hipotečnem zavodu.

V ta namen mora oškodovani spisati dve prošnji in opremiti jih s potrebnimi prilogami v duplikatu. Nato ju predloži finančni intendantu oziroma davčni agenciji (Agenzia delle imposte), katera obdrži jedno prošnjo s prilogami zase in izroči drugo z lastno številko protokola in s potrdilom prejema oškodovanemu. Ta predložiti prošnjo z vsemi prilogami hipotečnemu zavodu, kateri mu izroči poseben formular prošnje za predujem. V tem se mora označiti natančno: ime, priimek in bivališče; kaka in kje je poškodovana premoženja ali nepremičnina, pri slednji je treba priložiti izvleček iz zemljiške knjige; celokupno svoto odškodnine; datum predložitve prošnje na finančno intendantu z označbo priloge, imena in naslova izvedencev; celokupno svoto predujma, ki se jo zahteva od hipotečnega zavoda; namen uporabe predujma od strani oškodovanca.

O visocini predujma smo že pisali v zadnji številki. Ponavljamo: Za stavbišča in zemljišča znaša predujem 50 od sto, za obrtne stavbe 45 od sto in za premoženje 40 od sto. Ako nudi oškodovanec zadostna jamstva, se mu lahko dovoli višji odstotek predujma. --

Vse gori navedeno smo črpali iz programa Žveznega kreditnega zavoda za povzdig Benečij (Istituto Federale di Credito per il Risorgimento delle Venecie), ki j z dekretom 24. marca 1919 od države pooblaščen, da izplačuje triodstotna posojila.

V naših člankih smo v kratkih potezah začrtali pot, ki jo zahteva zakon za vojne odškodnine oziroma posojila. Ako bi hoteli pojasnjevati vse posamezne slučaje, bi bilo gradiva za knjigo. Povedali smo le najvažnejše in smo s tem hoteli vzbuditi v našem ljudstvu le zanimanje za tako važno in perečo vprašanje. Naš list se bo tudi nadalje bavil s tem važnim poglavjem. V odstavku »Vprašanja in odgovori« bo vedno dovolj zanimivega gradiva v tem pogledu. Zato vabimo naše čitatelje, naj se obrnejo požadavno pisмено na naše uredništvo.

Nekaj zgodovine o Reki.

Zdaj, ko se mnogo piše o Reki, bo marsikoga zanimalo, kako so Madžari Reko vzeli Hrvatom.

Od leta 900 naprej so vladali nad Reko čez 100 let hrvaški kralji rodu Krešimira. Pozneje je postala Reka last avkilejskih patrijarhov. L. 1471. je Reko kupil cesar Friderik III. V 18. stoletju, po izboljšanju pristanišča, je postala Reka izredno pomembno trgovsko mesto.

Vseh mrtvih dan.

Kakor v lučicah žari vsa gora Kalvarija, samo mirnejše, kakor kdaj poprej pred leti. Tisoče, stotisoče luči je nekdanj tam gorelo, cela gora je žarela kakor sama kresna noč. In vmes je gorelo, in kaj je tam vse vstajalo in padalo, umiralo in umrlo! Grob se za grobom vrsti, grobovi vojakov-junakov, in malokdo ve, kje ta in oni počiva...

In tam slavna Oslavija, prizorišče najljutejših bojov! Kar je bilo prej tam hiš, vse je uničeno, zravnano zemlji enako, in bedna baraka stoji, tam kjer je prej stala hiša vesela! Zato so pa griči premnogih grobov pomnožili griče briske...

In Sabotin, ki ga je narava že od nekdanj odevala s siromaštvom, molj zdaj gola rebra proti nebu in krije le grobove, ki bi marsikdo rad vedel zanje!

Sv. Gora, najlepše naše svetišče, stoji Sabotinu, danes naproti, ne več ponosna s svojo veličastno baziliko, ampak razvalina enaka razvalini, in še morebiti nižja in ponižanejša, kakor njena sosedja na bližnjem hribu! Kaj mrtvih je tam zasula smrt in zapisala njih imena v prah in v zemljo!...

Blizo je Sv. Gabrijel, prej svetu nepoznan, a danes zgodovinski, ki priča vel in suh, kako hudo je trpel tako da ne pozna več samega sebe, grobišče stotisočev, in gleda zastoj po svoji sosedji, sv. Katarini, ki je izginila brez sledu...

Vseh mrtvih dan!

Luči z grobov svetlikajo še z drugih vrhov v dolino! Hrib sv. Mihaela žari kakor mrtvaški oder, in Fajtov hrib kakor razsvetljen katafalk, in doberdobska planota kakor širen prazniški hram, v katerem so ravnokar utihnili zadnji glasovi veličastnega »miserere«, in visoki Krn z druge strani, kakor velika mrtvaška sveča, ki sveti na vsa grobišča!...

In ob tem svitu ni v srcu nobene tesnobe, ne, saj vsi vrhovi žaré in so danes vsi svetli, kakor bi jih obseval najlepši dan!

Vseh mrtvih dan!

Na grobove hodijo trudne noge, grobove iščejo rosne oči!...

Tam stopa po cesti trudna mati, prišla je s hriba Sv. Mihaela, kjer je iskala grob svojega sina. Tam je polno križev in grobov, a tam ni našla njega, ki ga je iskala. A našla ga je nižje, v ravnini, na onih novih

Pod francosko vlado, v področju ilirskih dežel, je tvorila Reka do l. 1813. bistveni del civilne Hrvatske. Potem je prešla pod avstrijsko oblast, dokler je cesar Franc I. 1822. ni vrnil Hrvatski. Do l. 1847. je pošiljala Reka svoje poslance na hrvatski sabor v Zagreb, h kateremu je prihajal tudi reški guverner.

L. 1848. je prenehala ogrsko-hrvatska državna zajednica. Da bi pridobili Reko zase, so ji Madžari obljubovali zgradbo železnice do Budimpešte in povečanje luke. In res ni hotela Reka priznati oblasti bana Jelačića. Ta pa se ni dolgo pomišljal, ampak je Reko vzel s silo in postavil ednega glavarja za vojaške, drugega za civilne posle. Pri nastopu vlade je cesar Franc Jožef I. imenoval bana Jelačića za guvernerja na Reki. Po padcu absolutizma (1860) se je izjavila madžaronska stranka na Reki proti Hrvatim. Hrvatski sabor je ponovno naglašal, da tvori Reka bistveni del hrvatskega kraljestva, kar je cesar in kralj sam sankcioniral.

Pogajanja med hrvatskimi in ogrskimi delegati gledé Reke l. 1866. so ostala brezuspešna. Vsled mno želih se protihrvatskih izgrediv na Reki, katere so uprizarjali Madžari, je bil l. 1867. Madžar Cseh imenovan za reškega komisarja. S tem je bila Banovina potisnjena iz Reke. Mesto Jelačićevega naslednika, bana Jožefa Šokčevića, je zavzel banski namestnik baron Levin Rauh, ki je imel nalogo, da se kar najhitreje pogodi z Ogrsko.

Tudi s poslanci, ki so bili izvoljeni na podlagi oktroiranega volilnega reda, se Csehu ni posrečilo, doseči z ogrskimi poslanci sporazum. Hrvatski sabor je l. 1868. odobril pogodbo z Ogrji na podlagi: »da na teritorijalni obseg kraljevine Dalmacije, Hrvatske in Slavonije spada ves prostor, kateri zdaj skupno z mestom Bakrom in njegovim kotarom pripada reški županiji, izvzemši Reko in njegov kotar, gledé katerih ni uspela nagodba med obema kraljevskima odboroma.«

S tem tekstom je bila ta ogrsko-hrvatska pogodba sankcionirana. Po sankciji so pa na Dunaju na navedeni odstavki naleplili listek, na katerem je bilo gledé Reke napisano z drugo roko, na drugem papirju in z drugačnim črnilom: »... mesto, luka in kotar tvorijo poseben, z ogrsko krcno spojen del.«

To je zgodovina mesta Reke, katero skušajo zdaj vzeti Jugoslaviji, potem ko je bilo celo v londonskem paktu med Rusijo, Angleško, Francosko in Italijo določeno, da Reka pripade Hrvatski.

Za vedno ostanejo v polnem obsegu veljavne besede, katere je l. 1867. zaklical svetu hrvatski zgodovinar dr. Fr. Rački: »...da je Reka ne samo po zgodovini in pravu, ampak tudi po svojem položaju, po narodnosti in po svojem materialnem pomenu sestavni del Hrvatske; in da bi roka, katera bi pretrgala naravno in zgodovinsko zvezo med Hrvatsko in Reko, porazila ne samo načela prava in narodnosti, marveč tudi pravé interese tega primorskega mesta.«

pokopališčih, ki se danes vrsté, kakor se je prej grob vrstil za grobom...

In tam je klečala in tam je molila in v slovo je k sebi stisnila pest zemlje z groba svojega sina. Je to mrzla gruda, mrtva zemlja, a vendar v roki ogreta vrešči in kriči, kakor škržat v vročem poletju... In mati stiska na svoje prsi to pest zemlje, ki tako vrešči in tako kriči; in ko stiska to zemljo, se ji ta zemlja v roki mehča in topi in moči s krvjo njeno roko. In mati gleda in gleda imprebira črte krvi na svoji roki, čna razume te črte in kima in kima...

»Kam rineš?«

»Odrini in pusti me pri miru! Je težka in skalovita pot, ki jo hodim; ne iščem biserov na tej pusti, skaloviti zemlji, a iščem njega, ki je bil biser meni, ki sem mu bila nevesta! Odrini, ne dramti tihote svetega kraja!«

In mlada nevesta v žalni obleki tava med grobovi skalovitega Krasa.

»Kje si, ki si bil meni vse, ki sem s teboj nehala živeti, predno sem začela živeti s teboj! Kje je tvoj grob, brez znamenja, brez rož, kje snivaš večne sanje ti, ki bi imel biti moj mož!«

In mlada žalna nevesta hiti po kraški planoti, in bega sem in bega tja, in išče tod in išče tam, tu nagnjen križ, tam zvrnjen kamen, a njega ni, nikjer ga ni med mnogimi gomilami! »Ah Bog, moj Bog, vsaj vendar grob mi razoden, če bil mi že odvzet je moj ljubljeni!«

A njega ni! In danes je vseh mrtvih dan!

»A vendar tu nekje mora ležati, tu treba, da nekam poklekнем in molim za njegovo dušo, ki legel v grob je mlad, premlad, prezgodaj, vse prezgodaj!«

Ah noč, zagri ta prizor! Na tla se vrže mlada žalna nevesta, kakor bi bila našla grob svojega ljubljene, in tam se z rokami zariva v zemljo, in glavo poriva v zemljo in z ustnami poljublja zemljo, kakor bi poljubljala prt njegovega mrtvaškega odra, kakor bi poljubljala njega...

In tam v zemljo zarita škropi s svojimi solzami to sveto zemljo, in v zemljo govori in šepetuje, in dolgo govori in šepetuje, in slednjič vstane in se zravná brez solze, kakor človek, ki se čuti lahkega, ko je opravil svojo oporoko...

Na Sv. Goro!

Ah, tam nič ni! Tam je pač sama razvalina, tam

„Goriška Sraža“ je skupno glasilo vseh slovenkih strank na Goriškem, izvzemši socijaldemokratsko — stranko! —

O nalezljivih boleznih.

Za širjenje malarije je torej potrebno, da se nahajajo v dotičnem kraju malarični bolniki in komarji anofeles; kjer manjkajo eni ali drugi, tudi malarije ni.

Pred temi odkritji se je sumničilo kot vzrok malarije uboštvo, slabo vodo in iz močvirnate zemlje izpuhtevajoči hlap. Samo ob sebi je, razumljivo, da so gori navedena razkritja popolnoma prbrnila ves problem socialne obrambe proti malariji. Dokazala so nam, da je vzrok malarije le komar in malarični bolniki. Da se torej ubranimo malarije je treba poskrbeti: 1.) da malarični ozdravimo, 2.) da uničimo komarje, 3.) da napravimo ljudi nesprejemljive za malarične plazmodije.

Prvo nalogo dosežemo s temeljitim in energičnim zdravljenjem. Najboljše in skoro edino zdravilo zoper malarijo je kinin. Z zdravljenjem je treba pričeti takoj po prvih mrzličnih napadih in sicer vedno po zdravnikovem navodilu. Nepredvidno in nerodno zdravljenje pospeši večkrat kronično malarijo. Kakor se človek navadi polagoma na razne strupe, ravno tako postanejo včasih plazmodiji imunizirani t. j. nedotakljivi napram kininu. Po prvih praških kinina izostanejo mrzlični napadi, a bolezen še davno ni popolnoma ozdravljena. Zdravljenje se mora nadaljevati 2 do 3 mesece in početkom prihodnjega poletja zopet obnoviti.

Komarje uničimo lahko na več načinov, najprej da pomorimo lečinke, ki plavajo po mlakah in iz katerih se pozneje razvijejo komarji in da poiščemo in zamorimo komarje same v njih skrivališčih, dalje da polijemo vodno površino s petrolejni, s tobačnim sokom, formalinom itd., da uravnamo površino zemlje, da zakopljemo mlake in jame, v katerih se zbira stojčja voda ter da izsušimo močvirja. Praktično so ti nasveti v polni meri težko dosegljivi, če pomislimo, da razsaja malarija po širnih ravninah.

K tretji točki, ki zadeva osebno obrambo proti komarjem, li priporočali ne hoditi na presto pred vzhodom in po zahodu solca, gosto zamrežiti vsa

ni več cerkve, ni ctarjev in tam ni več podobe Matere božje! Še svetogorsko pokopališče, še to je tam povsem razrito, vsi kamni so razvaljeni in spomeniki vsi razbiti!

A to ne plaši mlade žene, ki je z daljnega kraja ubrala težko pot na Sv. Goro. Saj tam, tako so ji pisali, tako so ji rekli, je padel on, ki je bil njen mož. Na Sv. Gori! Prej je že večkrat poromala na to sveto mesto, a danes ji je to mesto svetейše. Kje pač leži? Ah, kje je vendar Sv. Gora? Kje je tisto prekrasno svetišče, kjer je že prej večkrat molila, in ž njo in pred njo in za njo tisoči in tisoči in tisoči?...

Nikjer ni več svetišča! Morje kamenja leži tam, kjer se je prej dvigala veličastna romarska cerkev. Nobenega zidu, nobenega sledu ni več o cerkvi, nobenega altara, nobene podobe, nič, nič... Kakor obupne dvigajo usehle lipe pred nekdanjo cerkvijo svoje suhe veje proti nebesom...

In po tej ogromni razvalini, po tem kamenju stopa mlada žena, vdova...

»Ne najdem se več tod, in tudi njegovega groba ne najdem. A tu, tam nekje je moral stati altar Matere božje, kjer sem že večkrat molila, tukaj približno, in tukaj poklekнем.«

In sredi kamenja poklekne mlada žena in se zatopi v molitev. In glavo sklone na mrzli kamen in zdrsrne na tla in molí dolgo, dolgo... Njč ne moti mirú svetogorske višave, povsod naokrog je mir, kakor na pokopališču.

In mlada žena molí, dolgo molí; vse svoje molitve in vse vzdih, vse svoje prošnje in želje zakopava v svetogorska tla, tam približno, tam nekje, kjer je stala čudodelna podoba...

Končano! Kakor poživiljena se dvigne mlada žena s svetlih tal in se ozré naokrog daleč po vseh vrhovih. Oči ji plamte, obraz ji žari, in lahko ji je pri srcu. Trebalo bi samo, da odpre svoja usta, in v svet bi zvenele preroške besede!...

Vseh mrtvih dan!

Mrak lega na zemljo, bliža se noč, ki zagrne kmalu v temo vse vrhove in vso ravan. A glej, tu in tam, povsod v dolini, na vrhovih, na vseh grobovih svetlikajo luči, in zgoraj, tam zgoraj plamené milijoni zvezd.

Grobovi goré, vrhovi žare, nebo gorí, kakor da se dela dan!

A danes je -- vseh mrtvih dan!

okna stanovanj in nositi rokavice in obrazno zagrijalo.

Točka 4.) se nanaša na kininovo profilakso, to se pravi: kako v naprej preprečimo s pomočjo kinina obolenje na malariji. Kakor preprečimo s cepljenjem obolenje na kozah, ravno tako zabranimo s kininom obolenje na malariji, tudi če smo bili pičeni od okuženih komarjev. Profilaksa se izvrši potom splošnega kininiziranja. Vsi ljudje v malarično nevarnih krajih vzamejo v početku poletja dnevno po četrta grama kinina ali pa po 1 gr dvakrat na teden. Redno kininiziranje je večinoma jako uspešno obrambno sredstvo, neredno pa je potlačil med tem morebiti nastalo malarijo in je na ta način večkrat vzrok latentne (tajne) malarije.

Upam, da bo ta sestavek nekoliko pomagal razbistriti pojme o nevarnosti, ki nam preti od strani malarije. S strahom namreč opazujemo, kako se širi malarija v goriški okolici, po Krasu in vipavski dolini. Mlake, kali in vodnjaki s stoječo vodo, ki so pravo zbirališče komarjev, so se nahajali že pred vojno po vseh vaseh. Vsled vojnih dogodkov pa je naša zemlja še bolj prerita in prelučnjana, mnogi odtoki so zagleščeni in voda se ustavlja v granatnih jamah in kavernah. Tu se držijo komarji, ki so naši znanci tudi že iz predvojnih časov. Le malarično bolnih ni bilo med nami. Že med vojno vihro pa je prihajalo mnogo malaričnih vojakov v naše kraje. In po končani vojni je marsikateri izmed naših sinov prinesel kot spomin iz Albanije ali iz Italije kronično malarijo s seboj. — Kdor je med vojno obolev na malariji, je gotovo še nosil bodisi v kronični ali latentni obliki, kajti stara Avstrija je premalo poskrbela, da bi svoje na malariji obolevale vojake temeljito ozdravila. Ti kronični bolniki so ognišče malarije v naših krajih.

Kdor je torej imel malarijo letos ali v prejšnjih letih in komur je ležeče na lastnem zdravju in zdravju svojih bližnjih, naj se ravna po navodilih, ki smo jih tu navedli. Na oblastva pa apeliramo, da vzravnajo naša polja, da uvedejo pri nas slične zdravstvene naprave kot po Italiji in da nam preskrbijo kinin po nizki ceni. Sedanja cena v lekarnah po 2--3 lire 1 gram je za naše skromne razmere previsoka.

Sodba italijanskega zgodovinarja o Primorju.

V rokah imamo znanstveno zbirko »Atti del R. Istituto Veneto di scienze, lettere ed arti«. V seriji št. 6, ki je izšla v Benkah l. 1884/85 razpravlja strokovnjak Ujov. Marinelli o Slovencih, Nemcih in Italijanih v takozvanem »avstrijskem Primorju«. Zanimiva so njegova izvajanja v vsakem oziru. Ozira se le na dejstva in na statistiko ter prihaja, zlasti motreč ljudsko štetje l. 1846. in 1880., do zaključkov, ki osvetljujejo razne drzne in neresnične trditve prenapetih nacionalcev.

Kdo se ne spominja, s kakim navdušenjem in s kako izvesnostjo se je pisalo skoro po vseh večjih laških časopisih, govoričilo po shodih in celo v zbornici, da se je slovanski živej v Primorju le v zadnji dobi raznesel, in to vsled vladnega podpiranja Slovanov in zauranja Lahov. Trdilo se je, da so se Slovani »pritepli« sele zadnjih 50 let (»Corriere della Sera« o Liburniji), da je v naših krajih ogromno število poslovenjenih Lahov, in da so na Goriškem le raztresene slovenske kolonije (»Corriere«).

Da ovržemo te gorostasne trditve, se sklicujemo tukaj samo na en laški vir, na gori omenjeno znanstveno zbirko. V njej citamo dobesedno tole: »Pa tudi slovanska plemena v Primorju niso enakomerno porazdeljena po krajinih... Tako Slovenci, ki se razprostirajo tudi v tržaškem okraju in pa v severnem delu Istre se kažejo bolj gosti na Goriškem, kjer tvorijo kompaktno maso (»dove formano una massa compatta«); docim so omejeni Srbo-Hrvatov na vzhodno centralno stran istrskega polotoka. A tudi niso sami, ker so pomešani na severu s Slovenci, z Italijani pa v večki manjši meri (»cogli Italiani in misura assai piu limitata.«).

Slovenci severne Istre (pol. okraja Koper in Podgrad) kažejo razmeroma večjo kompaktnost in enoličnost, kakor oni, ki tvorijo del slovenske panoge, ki je najbrže v osmem stoletju zasedla soško dolino, tržaški Kras in Kranjsko. (Quella corrente slava, che probabilmente nell' VIII. secolo occupò la valle nell' Isonzo, il Carso triestino e la Carniola). Druga slovanska naseljevanja v Istri so pričela najbrže v 7. stoletju....

Vpliv laške kulture se je pojavil v poitaljančevanju ne malega števila Slovanov »si manifestò italianizzando non pochi degli Slavi«- in isti proces se nadaljuje tudi sedaj!

Tako piše italijanski strokovnjak. Mi k temu pribijemo: po tej laški izjavi niso Slovani v Primorju tako rekoč od včeraj, temveč od 7. oziroma 8. stoletja. Niso tu raztreseni, temveč kompaktni. In laški vpliv je, ki izpodriva slovanski živej, in ne narobe.

Sicer da so Slovani v teh pokrajinah že nad 12 stoletij, priča nam tudi papež Gregor Veliki, ki piše v nekem pismu z dne 30. 8. l. 600. o Slovanih, da so pričeli čez istrska vrata že v Italijo prihajati (»Sclavorum gens... per Histriae aditum iam Italiani intrare coeperunt (Glej Dr. Kos: »Gradivo«, l. str. 171.) Priča nam je langobardski zgodovinar Pavel Dijakon, ki opisuje v svoji knjigi »Historia Longobardorum« boje Slovencev s furlanskim vojvodom Vektorijem pred Čedadom (okoli l. 664). (Glej

Dr. Kos, l. 219. Torej po teh zgodovinskih virih so bili Slovenci najmanj že v 7. stoletju na Primorskem.

Pa vrnimo se k oni beneški zbirki. Pisatelj navaja število prebivalcev l. 1846. ter ga primerja z ljudskim štetjem l. 1880. ter pride do zaključka: »Prebivalstvo se je v Primorju za 28 od sto pomnožilo. Povišek prebivalstva pride nad polovico 50% na Italijane ter pride na ničlo pri istrskih Srbo-Hrvatih«. Kot vzrok povišanja laškega življa navaja ustanavljanje laških šol po mestih in pa v slovanskih obmejnih krajih (»anche nel territorio slavo coterminato«).

Torej po tej izjavi so Lahji nad polovico napredovali, Slovani nazadovali, in vzrok je bil: potujčevanje potom šol - poleg naseljevanja iz Italije (»grignoli: per virtù d'immigrazione«). Govorec o narodnostnem razmerju na Goriškem ugotavlja, da je bilo l. 1846. od 100 prebivalcev 32 Lahov in 67 Slovencev; leta 1880. pa 35 Lahov in 63 Slovencev. O Gorici sami pa trdi, da je bilo v mestu l. 1846. od sto prebivalcev le 55 Lahov in Furlanov. Slednjic pride do zaključka: »Italijani so manjšina na Goriškem napram Slovincem in niso dospeli, da bi zjednali število Srbo-Hrvatov v Istri, kjer pride na 43 Srbo-Hrvatov 40 Lahov, 14 Slovencev in 2 Nemca«.

»V celoti - zaključuje - se nam zdi, da se ne da zanikati, da se poitaljančevalni proces l. 1846--1880 ni ustavil« docim poslovanjevalni ni mogel zapričeti ali vsaj se mu ni posrečilo prvega zadržati.«

Za gotovo se zdi, da do sedaj ni (na Goriškem in v Istri) vidnega napredka slovanskih elementov, ki imajo tamkaj svoj sedež, in katerim edino so vsled njihovega števila in pa našiltnosti v naravnem teku stvari prihranjene stalne in trajajoče pridobitve.« (»Elementi slavi, che vi hanno sede ed ai quali soli pel loro numero e per ragione di occupazione sarebbero riservati nell' ordine naturale delle cose guadagni stabili e duraturi.«) Se li bodo uresničile te besede laškega poznavalca naših razmer?

Novo določbe glede prodajanja nepremičnin.

Z naredbo Vrhovnega poveljstva z dne 14. februarja t. l. se je prepovedalo prodajanje in obremenjevanje nepremičnin. Z odlokom z dne 6. okt. t. l. generalnega komisarijata v Trstu št. 8807 pa je bila ta prepoved preklicana. Ostala je v veljavi samo še določba, s katerim se prodajajo ali odstopajo trgovska podjetja in s katerimi se odstopajo ali dajajo v zastavo akcije trgovskih družb, ki imajo svoj sedež ali zastopstvo v zasedenem ozemlju, ako se te pogodbe sklenejo na korist oseb ali družb neitalijanske narodnosti. Zasebnik ali tudi druge juridične osebe, ki niso trgovska podjetja, smejo torej prodati svoja zemljišča komurkoli, tudi če ni italijanske narodnosti; ravno tako smejo zopet obremenjevati svoja zemljišča, t. j. jemati hipoteke, ne gledé na to katere narodnosti je upnik. Pri prepovedi, ki je ostala še v veljavi gledé trgovskih podjetij, je v posameznih slučajih mogoče delati tudi izjemo. Za to pa je treba prošnje na generalni civilni komisarijat v Trstu.

Roparski napad v Pevmi.

Ze dolgo časa se ni bavila goriška kronika s tako drznim roparskim napadom kot je oni, ki se je izvršil pretekli teden v Pevmi.

V tej popolnoma porušeni vasi goriške okolice prebivajo ljudje večinoma v barakah, tako tudi znana družina Mikluš. Ta družina šteje pet članov, vdovo tri hčerke in sina; poverila se jim je aprovizacija Pevme in je bila radi tega v baraki tudi prodajalna, v kateri se je tudi hranil aprovizacijski denar.

V noči od preteklega petka na soboto so bile le vdova in hčerke doma. Ob eni uri popolnoči čuje vdova, ki je spala z jedno hčerko v isti sobici, kar nenkrat ropot. Drugi dve hčerki ste spali v prodajalni iz strahu pred tatovi. Grozen prizor se nudi vdovi in hčerki v sobi: odprejo se vrata in v sobo vstopi jeden za drugim pet ali šest v ardit oblačnih roparjev. Dva izmed njih sta držala karbidne svetilke v rokah, a vsak je držal v desni namerjen samokres. Vdove in hčerke se je pri tem pogledu polastil tak strah, da jim je glas ostal v grlu in ostale so kot okamenele... Banditi jima prekrizajo roke na hrbtu, ju zvežejo in denejo jima rute v usta.

V času, ko se je to vršilo v sobi, ste zbežali obe hčerki, ki ste spali v prodajalni, pravočasno na cesto. Tu ju pa ustavita zopet dva vojaka in jima zagrozita s samokresi. Padli ste na tla in molčali iz strahu pred orožjem. Slišali niste nobenega šuma več v baraki. Kaj se je tam med tem zgodilo? V baraki so tatovi odnesli ves denar 19.000 lir in 25.000 kron kakor tudi zlatenino in vse srebrne predmete. Roparji so nato zbežali v smeri proti Oslavju. Komaj so se ti odstranili, zaženejo nesrečni žrtvi velik krik, ki je zdramil celo vas iz spanja. Vse je sledilo roparjem, domačini, karabiniirji in vojaštvo, ali zaman. Roparji so bili že davno na varnem.

Toda bajé ne za dolgo časa. Kakor se nam poroča so karabiniirji predvčerajšnjem zaprli pet podgorskih fantov, ki so bajé s tem ropom v zvezi. Ali so ti krivci ali ne, bode dognala šele nadaljna preiskava.

Dopisi.

Iz Stanjela. Umrl je dne 24. t. m. preč. gospod Karol Čigon, župnik v pokopju. Pogreb se je vršil dne 27. t. m. iz Stanjela na pokopališče v Hruševici ob veliki vdeležbi ljudstva in duhovščine, kar priča, kako je bil blagi pokojnik splošno priljubljen in spoštovan. Pokojnik je bil rojen v Hruševici dne 31. okt. 1848. Novo mašo je pel v Stanjelu dne 6. januarja 1875. Služboval je kot kaplan v Križu, v Černičah, v Temnici, na Vojščici, v Šmarjah. Zapustiti je moral Vojščico kot ranjence in iskati zdravja kot begunec po raznih bolnišnicah. To je emajalo njegovo dovolj krepko naravo. Odlikoval se je kot goreč duhovnik. Vsako dobro podjetje je našlo v njem vnetega zagovornika in podpornika. Razni naši zavodi bodo pogrešali radodarnega dobrotnika. Tu in tam je tudi pero v roke vzjel in z raznimi članki poučeval naše ljudstvo, katero je ljubil iz srca. Naj počiva v miru!

Iz Vrtojbe. Malo je vasi v naši deželi, ki bi bile tako hudo prizadete od vojnih grozot kot je naša. Poprej cvetoča, v vsakem oziru se krasno razvijajoča občina, je danes kup razvalin, polna revščine in pomanjkanja, kjer so lepe prejšnje hiše nadomeščene s slabimi barakami, ki nudijo le malo varno zavetje našim nesrečnim ljudem. V zadnjem času sta že dve do tal pogoreli in zadnji požar je zhteval tudi eno človeško žrtev, kakor da bi vojna, begunstvo, granate in špaolja ne pokončali že več kot dovolj človeških bitij iz našega kraja.

Dasi ni v občini ostal vsled groznih bojev, ki so se ravno tukaj bili, skoro kamen na kamnu, vendar naperduje ravno pri nas obnovitveno delo prav s polzevimimi koraki.

Vojaški ženijski oddelek, ki je nastanjen v vasi, se je sicer bil lotil popraviljanja šolskega poslopja že tam meseca februarja t. l. z dovoljnim številom delavskih moči, a popravilo ni še danes dovršeno. In naša mladina, šoloobveznih je krog 200 otrok, ki je izgubila že toliko dragocenega časa za šolski poduk, je še vedno v tem pogledu prepuščena sama sebi, na svojo lastno škodo in na veliko žalost starišev, ki si ne vedo pomagati.

Gospoda, ki vam je v tem pogledu izročena naša usoda, priskočite nam čimprej na pomoč, in dajte našim otrokom prepotrebno šolo.

Razen šolskega poslopja se je začel popravljati tudi občinski dom, župnišče in nekaj zasebnih poslopj od katerih so le dve ali tri za silo končane. Medtem ko čakajo še vse ostale stavbe na nadaljevanje in konec poprave. Ali je res le pomanjkanje gradbenega materiala vzrok tej počasnosti?

Z večjo vneto kot stavebe pa se popravljajo ceste. Gre sicer tudi tukaj delo le polagoma iznod rok, vendar pa je povsem razbita okrajna cesta iz Semetra do Vrtojbe že toliko popravljena, da je že sedaj v boljšem stanju, kot je bila le kdaj pred vojno. Skozi vas se za enkrat, tako pravijo, cestna proga ne bo še popravljala, dokler se ne sestavijo splošni regulacijski načrti za občino, kar je popolnoma prav. Vendar moramo odločno grajati, da dovažajo na cestni tlak neodgovorne stranke vseh vrst materiala, ki povzročajo po eni strani ob lepem vremenu neznošen prah, ob deževju pa breztano blato, po drugi strani pa nima cesta od tega prav nobenega haska. Kakor rečeno, postopajo tako le neodgovorni ljudje, dolžnost onih, ki pa so odgovorni za red na javnih poteh, bi bila, da to z vso odločnostjo preprečijo. Od južnega konca vasi pa do biljenskega križišča dalje se pa ta cesta spravlja že v red.

Tudi pot z Mirenske ceste (iz Standreža) po polju v Vrtojbo, za katero so se naši možje potegovali skoro pol stoletja pred vojno in ki so jo italijanske čete med vojno prav lepo in brez nikakih težavnih pogajanj izpeljale, se nahaja v jako dobrem stanju. Za to pot skrbi prav posebno vojaška oblast.

Če si kdo želi ogledati vojno razdejanje, številna vojaška pokopališča in druge ostanke svetovne vojne, ki se v velikem številu nahajajo na ozemlju naše občine, se mu ni bati slabih poti in tuid pijačo in prigrizek dobi lahko po volji, saj barak z vejo je pri nas že dovolj.

Za danes naj zadostuje to. Kdaj pozneje pa bomo poročali še o čem drugem iz naše porušene vasi, saj ima brezštevilnih potreb to baročno taborišče, pred vsem pa zidanih hiš.

Da smo »Goriško Stražo« z veseljem sprejeli, ni treba posebno omeniti. Zeleli bi le, da bi kmalu začela izhajati dvakrat ali trikrat na teden, dokler ne mogoče kot dnevnik. Seveda je to le naša želja, in ne bomo nikomur zamerili, ako ne bo upoštevano.

Iz Dornberga. Vinska trgata v je končala. Zopet slišiš po tolikem času veselo vrvenje in kipeče izvrstnega mošta po kleteh, v katerih se zbirajo možje zopet enkrat veselih -- četudi ne popolnoma zadovoljnih -- obrazov, ki razmotrivajo o vsem. Pri teh razmotrivanjih pade tupatam marsikaka trpka beseda na razne špekulante in tudi na domače posredovalce vina, ki bi radi videli, da bi naši ljudje oddajali svoje tako krvavo pridelano vino po nizki ceni. In prav imajo, saj je dornberško vino mnogo več vredno kot vino, ki se prodaja mnogo dražje, kot žele »mešetarji«.

Po letini se je pridelala precej velika množina vina. In koliko bi ga bilo, ako bi bili vinogradi v redu. Kdor hoče imeti res izvrstno kapljico, naj se potruži k nam, in videl bo, da bo prav dobro poslužen in z vinom jako zadovoljen. Cena je od 2--3 L.

Zaradi šolskega pouka, ki vsled popraviljanja šolskega poslopja ni še pričel, smo zelo v skrbeh. Saj ni bilo že dobrih pet let rednega pouka,

Oblasti bi se bile lahko več in prej pobrigale za popravilo šolskih prostorov, ne pa sedaj v jeseni, ko je pouk moral že pričeti, in pa tako počasi.

Kaj bo z otroci, ki so toliko zamudili!?

Vsi bi radi videli, da bi se priredili zimski tečaj za one, ki niso šoloobvezni. Upa se, da pojde tukaj učitelstvo v tem oziru na roke.

Zivljenje pri nas postaja čim bolj živahnje. Vsi so se poprijeli pridno dela. Vidi se povsod, da ljubi naše ljudstvo svoj -- četudi poškodovani -- dom. Tudi društva zopet oživljajo. Zdaj se je prenovila samostojna zavarovalnica goveje živine za celo občino. Upanje je splošno, da bo vspevala najbolje. Kmalu se obnovi gosp. in vinarstva zadruga, kar žele vsi. Splošna želja je tudi, da bi se združili obe obstoječi hranilnici in posojilnici, kar bi dvignilo občino posebno v gospodarskem oziru. Kar se tiče izobraževalnih društev, je mnenje vseh, naj bi se čimprej zopet vzbudila. In to -- opazuje se -- se bo v kratkem zgodilo, če ne bo kakih drugih zaprek.

Da je naše ljudstvo v tem oziru res izobrazbe željno, se vidi že na tem, da imamo v tem kratkem času v naši občini okoli 150 naročnikov »Goriške Straže«, katero vsi jako radi čitajo.

Kruta smrt je pobrala tudi to jesen nekaj iz naše srede. Soproga posestnika Iv. Mrevljeta iz Tabra 28, g. kaplan Cejan, soproga Iv. Dopliharja in zdaj Jožica Brankovič, ki bi še tako rada živela, vsi so morali podleči neizprosni smrti. Prizori ob grobu so bili presunljivi tako, da je bil vsako oko rosno, posebno pa pri obeli soprogah, kateri sta zapustili še nedorasle otroke, ki se niso hoteli na nikak način ločiti od svojih preljubljenih mater. Ihtelo je vse na glas.

V nedeljo (19. t. m.) je imel g. Ušaj predavanje o kmetijstvu (vinorejstvu). G. Ušaj je gotovo imel jako dober namen, o čemer je tudi ljudstvo splošno govorilo in mu bilo tudi zato hvaležno, vendar mu ni moglo slediti, ker je prenašlo prehajal iz enega v drugo in pa vse pretho. Veselilo pa nas bo vseh, da bi nam stal na strani s svojo strokovno znanostjo, kjer bo le treba.

— Goriška Straža — v vsako hišo.

Politični pregled.

Dolgotrajna ministrska kriza v Jugoslaviji je vendarle rešena. Sedaj je na čelu vlade Ljuba Davidovič in vlado tvorijo demokrati in socialisti. Stopil je v ministristvo tudi dalmatinski rojak don Biankini, kot ministrski podpredsednik.

Novo vlado čakajo težki problemi: regulacija valute, reforma volilnega reda za centralni parlament, organizacija železniškega prometa itd.

Vlada ne razpolaga z absolutno večino poslanske zbornice in njeno delovanje je odvisno le od tega, kakšno stališče zavzame mogočna opozicija. V slučaju, da bi delala opozicija vladi preglavice in bi bilo delovanje zbornice onemogočeno, ima baje Davidovič nalog, da razpusti poslansko zbornico in da vlada z naredbami ali dekreti do novih volitev. Treba je počakati, kaj je na tem resnice. Poslanska zbornica se snide sredi novembra.

V Italiji je že pričel divjati volilni boj. Posebno v severni Italiji se bodo stranke hudo spoprijete. Kandidatov je dosedaj dva tisoč.

Položaj Rusije je obupen. Na vseh koncih in krajih te ogromne države divjajo strahoviti boji. Na zapadu se bojujejo Poljaki z boljševiki, v severozapadnem delu operira general Judenič in govorilo se je že da je zavzela njegoova armada Petrograd. Po zadnjih vesteh je Judenič v Krasnem Selu, v bivšem cesarskem letovišču nedaleč od Petrograda, ali njegova armada je zo poročilih prešibka, da bi mogla zavzeti glavno mesto, katero bodo branili boljševiki do skrajnosti. Na jugu države se vojskujejo boljševiki proti generalu Denikinju, ki je dosegel lepe vspelle pred meseci, ali sedaj se mora njegova vojska umikati pred rudečimi armadami. Govori se, da je izbruhnila vstaja med njegovimi lastnimi četami. Na vshodu operira proti boljševikom admiral Kolčak, obenem guverner cele Sibirije. Kolčaka podpirajo zavezniki na vse mogoče načine, ali o njegovih vseh ni v zadnjih časih ne duha ne sluha.

Nemška Avstrija se bori sedaj z velikimi težkocami gledé prehrane. Zima je pred durmi in Dunaj ne ve, kako bo zimo preživel. V teh velikih stiskah se je prikazal rešitelj -- Amerika. Amerika se je zavezala, preživljati eden milijon prebivalcev v ljudskih kuhinjah, a to le pod gotovimi pogoji, kot je rekvizicija žita v celi državi itd. Žalostna je usoda onih, katerih sužnji smo bili tekom stoletij...

Na Ogrskem si želé zopet kralja. Po mnenju večine konservativnega ljudstva bi bila to jedina rešitev iz sedanje zmešnjave. Na čelu vlade je sedaj Friedrich. Ker so znani njegovi stiki z nadvojvodo Jožefom, zahtevajo zavezniške komisije v Budimpešti njegovo odstavitev in takojšnje nove volitve v zbornico.

Celo na Angleškem se bojuje sedaj vlada s splošno gospodarsko krizo. Lloyd George je imel pred dnevi senzacionalni govor v Sheffieldu, kjer je

omenjal, da bo upeljala država nove visoke davke in je spominjal poslušalce, naj varčujejo. Statistika državnih izdatkov in dohodkov je vznemirljiva. »Times« poroča, da so znašali izdatki v preteklem tednu 27 milijonov funtov šterlingov, a dohodki le 15 milijonov. Finančniki zahtevajo takojšnje odpomoči.

V Zedinjenih državah bo 1. novembra izbruhnil štrajk rudarjev in razum teh 1.900.000 delavcev se bo udeležilo štrajka iz solidarnosti še dva milijona zveznih delavcev.

Nekdaj tako ošabna Nemčija igra sedaj žalostno ulogo izkoriščenega premaganca. Dosedaj je morala plačati zaveznikom že osem milijard vojne odškodnine, ugrabili so ji najbogatejše dežele, večino rudokopov in premogokopov, skoro vse trgovske ladije, na levem bregu Rena mora vzdrževati Nemčija še dolgo vrsto let zavezniško armado, ki šteje sedaj 150.000 moč; vzeli so Nemcem vse orožje, vojne ladije, zrakoplove, z jedno besedo, dobro so jih cropali. In vendar živi in dela ta narod naprej z žilavostjo, ki je občudovanja vredna. Navzlic dejstvu, da je Nemčija preobljudena, ni tam prehranjevalne krize, znameniti organizatorični aparat je pričel delovati s točnostjo in natančnostjo kot poprej. Znebili so se Hohenzollerncev in militarizma, tako da bi človek mislil, da nima Nemčija brez teh dveh faktorjev obstanka in vendar je sedaj najradikalnejši nemški socialist prepričan, da je treba čez par desetletij pokazati pesti Angležem in Francozom...

O Tittonijevem načrtu gledé Reke smo poročali že v zadnji številki. Po tem načrtu naj bi bila Reka »samostojna« država, ki bi mejila na Italijo in na katero bi imela Italija poseben upliv.

Od Amerike, od Wilsona je bilo odvisno, ali bo Tittonijev načrt sprejet ali ne. Pa ni bil. Wilson je kratkoma Tittonijev načrt odklonil, in osupjenost po Italiji ni bila majhna.

Zdaj pa poročajo, da se je med Wilsonom in Italijo našel nek »sporazum« gledé reškega vprašanja. »Secola« poročajo iz Washingtona, da se pogajanja za Reko vsrjšijo hitro in se bližajo zadovoljivi rešitvi, ker se je bajé našel kompromis, ki ga lahko sprejmeta Italija in Wilson. Če je to res?

Domače vesti.

Slovenske ljudske šole v Gorici. Naznanjamo slovenskim starišem v mestu, da se »Mali Dom« pridno popravlja. Upamo za trdno, da bomo kmalu sporočili, da je prišel srečni trenutek otvoritve prepotrebne slovenske ljudske šole. Do sedaj je priglasišenih skoraj 700 otrok, ki željno čakajo pouka.

Smrtna kosa. Umrla je v Gorici v visoki starosti grofica Selma Sofija Coronini-Kronberg, vdova bivšega župana v Sempetru.

V Oseku je dne 24. t. m. mirno v Gospodu zapala gospa Jožefa Franké, mati oseškega g. vikarja. Bila je dobra mati in res vzgledna žena. Dosegla je starost 73 let. Naj v miru počiva, g. vikarju Francetu Franké in drugim ostalim pa naše prisrčno sožalje!

Ta jih pozna. »Era Nuova« od 22. t. m. piše: »Rivista Popolare« od Napoleona Colajannija je objavila dopis goriškega patrijota, ki je bil dolgo časa v prognanstvu in ki se je sedaj vrnil v Gorico: »Težko krivdo si je naložila stara liberalna stranka, katera se noče sprijazniti z Jugoslavo in se deželi in izdaja dnevne odredbe vsebujoče nasilje, da spravi iz mesta Gorice vse slovenske šolske zavode. Ti gospodje zahtevajo, naj se slovensko ljudstvo izobrazuje v Tolminu ali Ajdovščini; jaz pa pravim, da se s takim zistemom dražijo Slovenci proti nam in da se z njim ustanovijo središča slovenskega iredentističnega gibanja, katerih ne bomo mogli nikdar nadzorovati, ker ležijo predaleč od italjanskih središč. To in drugo gre na rovaš liberalni stranki, ki misli, da bo nadaljevala isto politiko kot pod Habsburžani. V uradih se je le zamenjala slika Cecco Beppe-ta in zadnjega Karlča z ono V. Emanuela III. in uradniki, ki so prisegli prvemu in drugemu, govorijo sedaj o čudežnih svojstvih tretjega, ki je sedaj gospodar njihovih plač. Oni črno-rumeni obešajo zastavo Italije na isti drog. Nič se ni spremenilo, avstrijski špijoni iz l. 1914-18 so vsi na svojih mestih kot prej.«

Pismo nadaljuje, a mi se ne bomo pečali z osebnostmi. Če bi hoteli pisati tudi o tem poglavju, bi dodali še mnogo več.

Važno za one, ki imajo še zahteve napram bivši avstro-ogrski lonarhiji:

V korist oseb, ki imajo zahteve napram likvidacijski masi bivše avstro-ogrške vojne uprave in da se olajša način za uveljavljenje teh zahtev, je sestavil odbor za varstvo interesov prebivalcev iz zasedenega ozemlja na podlagi navodil vojnega ministristva v likvidaciji tabelle, ki bodo prizadetim strankam na razpolago in sicer so:

v tabeli A navodila za zahteve glede povrnitve vsakovrstnih predmetov (nepremičnin, strojev, orožja, pohištva, perila itd.), katere so svoječasno prevzeli ali odvzeli vojaške oblasti bivše monarhije;

tabela B velja za zahteve glede vsakovrstnih vojaških dobav;

po tabeli C se predlagajo zahteve glede vojnih posojil na podlagi zakonov od 26. decembra 1916 in 13. avgusta 1918;

po tabeli D se predlagajo zahteve drugega značaja, posebno za odškodnine po vojaštvu poškodovanih nezaseženih predmetov, izvzemši vojne poškodbe v operacijskem ozemlju, za osebne zadeve in vse druge slučaje, ki niso navedeni pod B in C.

Prizadete osebe naj se strogo drže priloženih vzorcev in naj jih natančno izpolnijo. Neutemeljene zahteve se ne bodo upoštevale. Prošnje, katere so predložile osebe ali stranke iz Trsta, se dvignejo z novimi vzorci pri podružnici v ulici Montfort 6. III. nadstr. od 9-12; druge prošnje iz dežele se pošljejo uradno občinom v svrhu izročitve prizadetim strankam v najkrajšem času. Stranke naj izročé v lastnem interesu nove prošnje lokalnim podružnicam.

Napad. Pretekli četrtek krog 11 ure po noči je vdrl nek vojak v gostilno g. Sauniga v Vrtojbi, žugal z bajonetom gospodarju (napravil je 24 vbodljajev v mizo), ako mu ne da vina, začel lomiti stolice in stole, pobijati kozarce in steklenice, metati mize iz sobe. Na klic gospodarja je došla vojaška patrolja, katere pa podivjani človek ni hotel vbogati, tako da ga je morala pobiti s puškinimi kopiti na tla, predno ga je ukrotila. Ljudje postajajo vsi zbegani, vsled vedno večje nevarnosti. Bati se je pobojev, ako pristojne oblasti ne vkrenejo v tem oziru odločnih korakov.

Poglavje o roparjih. V Trziču so tatovi udrli v prostore mestne blagajne in odnesli iz železne blagajne čez 100.000 lir.

V Vižinadi (Istra) so v pondeljek zvečer ob šestih udrli vojaško oblečeni roparji v hišo, kjer je ravno večerjala družina kmeta Markoviča. Zahtevali so od 67-letnega gospodarja denar in ker se je obotavljal, mu zaukaže načelnik roparjev, naj mu sledi. Njegova žena in snaha so se ga pa oklenile in mu tega niso dovolile. Razkačen nad tem prizorom ukaže poglavar roparjem, naj jih vse skupaj ustrelé. Začelo je v hiši strašno pokanje, med katerim se je posrečilo domačemu sinu ubežati iz hiše. Priklinal je na pomoč kmete iz okolice, ki so oboroženi vdrli v hišo. Tu se jim je nudil strašen prizor: stari gospodar, njegova žena in snaha leže mrtvi v mlaki krvi, o roparjih ni ne duha ne sluha. Prebivalstvo je vsled tega in jednaki slučajev jako razburjeno.

Edinost z dne 27. t. m. piše: »Naš narod v zasedenem ozemlju ima tri glasila: Pučkega prijatelja« v Pazinu, slovensko »Goriško Stražo« v Gorici, ki izhajata po enkrat na teden, in našo »Edinost«. Ko takole pregledujemo oba naša soborilca za pravice našega naroda ter primerjamo njuno vsebino z vsebino našega lista, moramo reči, da oba tednika po svojih najboljših močeh izpopolnjujeta naš dnevnik, ki se predvsem zaradi ozkega prostora, ki mu je odmerjen po sedanjih razmerah, ne more obširneje baviti z gospodarskimi stvarmi, katerim posvečata oba tednika posebno pažnjo, in ravno tako tudi ne z onimi drobnimi domačimi vestmi, ki pač zanimajo posamezne kraje, ne pa v toliki meri vsega našega naroda v zasedenem ozemlju. Seveda je tako »Pučki Prijatelj« takorekoč izključno istrski, »Goriška Straža« pa goriški list, in skoraj bi rekli, da prvega na Goriškem malo poznajo ali celo čisto nič, kakor je nasprotno seveda tudi enako z drugim v Istri. Vez, ki veže vse dele naše zasedene domovine, ostaja tako le naš list, »Edinost«, ki pa, kakor že rečeno, v marsičem ne more v zaželeni meri ustrezati vsem in vsakomur, ker mu razmere predpisujejo obseg. Vendar pa bi se dala vsebina našega lista v precejšnji meri prilagoditi željam našega naroda, če bi predvsem prijatelj našega lista po deželi pomagali uredništvu v vršitvi njegove naloge z rednim poročanjem. Ker pa je gotovo potrebno, da se naš narod v zasedenem ozemlju kar najožje sirne v eno samo enotno četo borilcev za svoje pravice in koristi, in je to mogoče le tedaj, če se ves narod kar najbolje spozna in pozna med seboj, je pač tudi nujno potrebno, da naša dva tednika najdeta pot preko meja ozgega svojega delokroga: »Goriška Straža« v Istri, a »Pučki Prijatelj« pa na Goriško. Naj bi torej naše uredništvo na obeh straneh priporočalo narodu, da naj se zanima za oba naša tednika. — Upamo, da nismo teh besedi, napisanih z najboljšim namenom — saj gre le za korist našega narodu — napisali zastonj, in se nadejamo, da najdejo vsestranski odmev vsepovsod, kjer še klije ljubezen do našega naroda!

Škandalozne sleparije. Tenente Peter Rizzi je bil nameščen že del časa kot načelnik vojaškega stavbenega skladišča v Gorici. Sedaj je odšel v Milan, ker je njegov letnik doslužil in ker je bil radi tega odpuščen iz vojaškega službovanja. Njegov naslednik v uradu je pa odkril po njegovem odhodu, da manjka v skladišču vse polno blaga, kar celi vagoni železja in stavbenega lesa so izginili. Rizzi-ja so vsled tega zaprli v Milanu in dobili so na njegovem domu polovico skladišča: okna, vrata, zaboje stekla in štiri vagone stavbenega lesa. Izpovedal je, da je že prej prodajal, da je bilo veselje in je denar v žep vtaknil. Na podlagi njegove izpovedbe so vojaške oblasti zaprle še sledeče: tenente-ja A. Uliani-ja, ten. For. Bernardina, inženirja lt. Reilanda in ten. G. Guardiani-ja. Bajé pride še do drugih senzacionalnih aretacij.

Brzjavna zveza z Dunajem. Poštni in brzjavni komisariat nas obvešča: Po dolgem in težavnem delu od strani tehničnega oddelka poštne uprave, se je otvorila brzjavna zveza Trst--Dunaj preko Gorice in Beljaka. Pristojbina je sledeča: za vsako besedo 21 in pol vinarjev in še doklada 40% kakor tudi pristojbina 15 vinarjev za prejemnico.

V goriški stolni cerkvi bo na praznik Vseh Svetnikov ob 10. uri prvokrat zopet slovesna pontifikalna sv. maša. Glavni altar je zopet postavljen, in tako se stolna cerkev zopet vrača k svojim starim službam.

Pozdrave pošiljajo vsem znanem in prijateljem iz Tresnuraghes-a v Sardiniji sledeči naši interniran-

ci: Mirko Miklavčič, učitelj v Škedenju. Josip Schweitzer, postajenačelnik, Škedenj; Matej Polonič, škofijski kancler v Krku.

Učiteljsko društvo za goriški okraj bo zborovalo v četrtek 6. novembra t. l. ob 10 uri predp. v Gorici pri »Treh kronah«. Dnevni red zborovanja je: 1. Razgovor o ureditvi plač glasom kr. zakona z dne 6. 7. 19. št. 1239. 2. Volitev društvenega vodstva in 3. Razni predlogi in nasveti. Pridite vsi, ker polčraž je resen-

Nadeljski počitek za časnikarje Rimska „Gazzetta Ufficiale“ piše, da je bil izdan kraljev odlok, ki določa, da morajo dovoliti časnikarska podjetja svojemu osebju nedeljski počitek. Tozadevni zakon stopi v veljavo 1. januarja 1920, a prvi nedeljski počitek se mora dovoliti v nedeljo, dne 4. januarja.

Gospodarske vesti.

Tržaški trgovski promet od novembra 1918 do julija 1919. Ravnateljstvo javnih skladišč v Trstu je pred dnevi priobčilo statistiko tržaškega trgovskega prometa od novembra 1918 do julija 1919. Ta statistika je tako zanimiva, da moramo priobčiti glavne podatke; v teh devetih mesecih je bil promet sledeči:

Po morju je dospelo	8.320.000 kvintalov
v ravno istem času pred vojno	9.560.000 „
Na ladjah se je izvozilo v 9 mesecih	230.000 „
Pred vojno v isti periodi	4.080.000 „
Po železnici je dospelo v Trst	470.000 „
Pred vojno v istem času	5.390.000 „
Izvozilo se je po železnici	5.650.000 „
Pred vojno	6.430.000 „

Kdor opazuje površno te številke, si lahko misli, da je promet v tržaški luki dovoljen, kajti na vse zadnje traja vojno stanje kolikor toliko še dalje in je vendar dosegla tržaška luka visoko stopnjo prometa v razmerju z onim iz dobe miru.

Ali če opazujemo gornje številke bolj od blizu, dokazujejo te hudo krizo: Trst je živel in živi od trgovine in ravno te ni bilo. Dospelo je sicer v Trst skupno okoli 10 milijonov kvintalov, ali izvozilo se je (z vsem privatnim blagom vred) le za 450 tisoč kvintalov, to pomenja, da so dospela ladje napolnjene, a odšle so skoro prazne.

Ta pojav potrjuje tudi železniški promet: 6 milijonov kvintalov se je izvozilo iz Trsta po železnici, dospelo pa je le nekaj čez poldrugi milijon qu.

Ta pojav si lahko razlagamo takole: Ta promet ni bil trgovski promet, ker je bilo skoro vse blago izključno državna last in sicer: za preskrbo armade, za aprovizacijo zasedenega ozemlja in Nemške Avstrije. Zanimiv je tudi sledeči pojav: Izvozilo se je po železnici skoraj za polovico manj blaga, kot ga je dospelo v istem času po morju. To dokazuje absolutno pomanjkljivost železnic, ki vežejo Trst z zaledjem; železnice ne morejo izvoziti vsega blaga, ki dospe v istem času po morju v Trst.

Padec kurza lire. V inostu je pred dnevi padla lira na tamošnji borzi od K 10.60 na K 5.50. V borznih krogih se sodi, da je treba to pripisati najbrž velikega francoskega posojila, ki ga je Francija dovolila Nemški Avstriji. Naval občinstva, ki je hotelo menjati lire pri inostski pogružnici avstro-ogrsko banke, je bil tako velik, da so morali banko ztvoriti radi pomanjkanja kron.

Dve milijardi funtov šterlingov primanjkljaja izkazuje Angleška napram Ameriki. Ravnatelj trgovinske banke v New-Yorku, je izjavil na mednarodni trgovski konferenci, da bodo inozemske valute padle, dokler se ne omeji ameriškansko uvažanje v Evropo, tako da pride v poštev uvažanje blaga v Ameriko kot plačilno sredstvo.

Drobne vesti iz Jugoslavije.

Ministerstvo za prehrano je dovolilo izvoz 50.000 prešičev za inozemstvo. Razun tega bo dovolilo izvoz par sto vagonov masti v Francijo. Gospodarski izvedenci trdijo, da bo mogla Jugoslavija letos izvoziti okoli 50.000 vagonov živil.

Jugoslovanski finančni minister poroča, da ima sedaj pripravljene dve milijardi novih bankovcev, ki naj bi nadomestili avstrijske krone. Ni še določeno, v kakih oblikah in pod kakimi pogoji se bo izvršila ta izmenjava.

O žetvi v Jugoslaviji imamo sledeče podatke: letošnja žetev se cenil na 500.000 vagonov žita vseh vrst. Lastna uporaba bo znašala do prihodnje žetve okoli 380.000 vagonov. preostanek, obstoječ iz 120.000 vagonov žita se bo večinoma izvozil v inozemstvo.

Židje v Belgradu. Pred dnevi je bila v Belgradu slovesna otvoritev lokala židovskega nacionalističnega društva. Društvo stoji na stališču židovskega nacionalizma, zahteva pa v svojem programu od svojih članov, naj vzdržujejo najpristranejšo odnosa-je z našim narodom.

Jugoslavija in podpis mirovne pogodbe z Avstrijo. »Hrvat« poročajo iz Belgrada: Po verodostojnih vesteh baje odstopi v kratkem Pašić od svojega predsedniškega mesta v mirovnem odposlanstvu. Govori se tudi, da namerava sploh opustiti vsako

politično delovanje. V zadnjih ministrskih sejah se je razpravljalo tudi o podpisu mirovne pogodbe z Avstrijo. Nekateri vesti pravijo, da se je odločila vlada podpisati mirovno pogodbo v celoti; te vesti ne odgovarja resnici. Po vesteh, došlih danes iz Pariza, je gotovo dejstvo, da se Jugoslavija ne bo silila, da podpiše mirovno pogodbo.

Drobne vesti.

Ententa zahteva od Nemčije izročitev 600 višjih častnikov, katere bo sodil sodni dvor obstoječ iz sodnikov, ki jih bo določila ententa. Pripisujejo jim na rovaš vse mogoče zločine, ki so jih izvršili v Belgiji in severni Franciji. Med temi višjimi častniki je vse polno knezov in princev, kakor knez Ruprecht Bavarski, knez Henckel i. dr.

Volitve na Reki. D'Annunzio je razpisal volitve na Reki. Vpisanih volilcev je bilo 10.340, volilo jih je za listo »Narodne Zveze«, ki zahteva priklopitev Reke k Italiji. 6700 volilcev; proti Zvezi je bila toraj dobra tretjina. K temu izidu volitev pripomnimo sledeče: volitev se je vršila pod vtisom D'Annunzijevega proglasa, izdanega pred tremi tedni, s katerim se je v reškem okrožju vpeljalo vojno stanje in z njo smrtno obsodbo za vsakega, ki bi se ne strinjal z zasedbo Reke od strani D'Annunzija.

Nemčija plačala že 8 milijard. Kakor je znano mora Nemčija plačati po določbah versalske pogodbe do dne 1. maja 120 dvajset milijard kot prvo odplačilo odškodnine, ki jo je dolžna zaveznikom. — »Kölnische Zeitung« je te dni poročala, da je Nemčija že plačala 20 milijard v blagu. Z uradne strani je bila ta vest dementirana. Dokazano je, da je Nemčija plačala dosedaj šele 8 milijard v blagu na račun odškodnine.

Zagotovila guvernerja Južne Tirolske Nemcem v Gornji Adizi. Italjanski generalni civilni komisar za Trentin, Credaro, je sprejel pred dnevi deputacijo knjižotročev in lastnikov tiskaren iz Južne Tirolske, ki so mu potožili, kako se z njimi kot Nemci slabo ravna. Credaro jim je povedal, da bo izdal v prihodnjih dnevih odlok, ki bo upeljal zopet vsa stara krajevna nemška imena in poudarjal je, da je bil osebno vedno velik prijatelj Nemcev. Kar se tiče **samouprave** nemškega dela zasedene Tirolske ni še padla odločitev. V novi italjanski poslnaski zbornici se pa bo dobila gotovo velika večina, ki bo dala Nemcem popolno avtonomijo in ustanovilo se bo samostojno nemško deželo pod imenom Nemška Gornja Adiza.

Vprašanja in odgovori.

G. A. K. - Sežana. Ker so vprašanja v Vašem cenj. dopisu tudi za druge čitatelje zanimiva, odgovarjamo na tem mestu:

1. Nekateri govore, da je določen termin do 31. oktobra t. l. za predložitev prošenj za vojno odškodnino, ali je to res?

Odgovor: Ne, to ni res. Čas za vlaganje prošenj za vojno odškodnino, oziroma za sedaj 40—50 odstotno posojilo, je določen do jednega leta po podpisu miru, torej imate časa še čez deset mesecev.

2. Se tudi govori, da morajo dotične prošnje podpisati tri priče, je li to res?

Odgovor: Dotične prošnje za tri odstotno posojilo morajo podpisati štiri priče. Te si lahko izberete izmed vrst Vaših znancev. Vojna odškodnina se bo šele tedaj izplačevala, ko ne bo več to ozemlje zasedeno ampak anektirano. Za sedaj se za silo izpasujejo po vojni odškodovanim tri odstotno posojilo.

Formularje za opis in cenitev vseh Vaših premičnine dobite v deželni hiši; založil jih je deželni odbor.

3. Kateri oblasti uaj se predloži prošnja? Prošnja, ki vsebuje natančen in vester popis vseh Vaših premičnin, naj se v priložnosti naslovi na finančno intendanco, katera se bo ustanovila v Gorici. bajé v najkrajšem času. Prošnje za posojilo sprejema za sedaj hipotečni zavod v Gorici.

Na Vaše nadalnje vprašanje Vam svetujemo, da se obrnete o priložnosti osebno do nas: Ako so Vam Vaše premičnine (nekateré) s silo odvzeli oziroma rekvirirali, ste mogoči dve poti: ali zahtevate odškodnino od vojnega ministrstva na Dunaju potom gubernatorata v Trstu, ali pa direktno zahtevate, naj se Vam izplača vojna odškodnina za izgubljene premičnine (vsled vojnega dogodka) V tem slučaju upišete tudi te premičnine brez navedbe vzroka v gornje formularje.

P. S. v Postojni. Ako ste prišli po izmenjavi kron v lire v zasedeno ozemlje, morate dokazati, da ste imeli denar p. ed 19. aprilom t. l. S tem dokazilom se obrnete na »R. Gubernatorato, Seziona per il cambio della valuta«; ta urad se nahaja v Trstu, Piazza Chiesa Evangelica v palači glavne pošte. Le v tem slučaju se Vam po raznih formalitetah, ki jih zahteva zakon izmenjajo krone v lire po ključu 40 od sto. Ako Vam je še kaj nejasno, obrnite se pismeno na naše uredništvo.

R. T. v K. Doznali smo že od več strani, da postopa Vaš tamošnji gerent z občinarji, kot se mu zljubi. Čudimo se le, da se vaščani pritožujejo, da postopa občinski tajnik D. S. na način, ki ga spravljaja bajé v zadrego. Zahtevamo podrobno poročilo.

K. v G. Banka, ki daja 3% posojilo na račun odškodnine, se nahaja v istem posloju in v istih prostorih kakor deželna hipotečna banka. Da dobite posojilo, morate predložiti banki sledeče: 1. po sodnji opravljeno cenitev škode na Vaših nepremičninah (v 2 izvodih) 2. posestno polo (v 2 izvodih) 3. zemljeknjižni izvleček (v 2 izvodih) 4. domovinski list (v 2 izvodih) 5. kazenski list (v 2 izvodih). Posestno polo dobite pri davkarji, zemljeknjižni izvleček na sodnji, domovinski list na županstvu in kazenski list na državnem pravdnistvu (pri okrožni sodnji v Gorici). V kazenskem listu bo potrjeno ali da niste bili še kaznovani ali pa, da ste bili kaznovani, kolikokrat in zakaj. Za porušene stavbe daja banka 50% posojila. To se računa takole: Če je bila škoda cenjena na 10.000 K (po cenah veljavnih pred vojno) se spremeni na 10.500 lir (ker je bilo takrat razmerje med krono in liro 100:105) Znesek 10.500 lir se pomnoži s 4 = 42.000 lir in 50% ali polovica = 21.000 lir. Poslednji znesek Vam torej banka izplača.

E. L. v P. Duhovnik Vas ne more in ne sme poročiti, dokler mu ne prinesete mrliškega lista o Vašem baje v vojski padlem možu. V veliki zmoti se nahajate torej, ako mislite, da bi duhovnik lahko Vas poročil, ako bi le hotel. To mu je pod strogo kaznijo prepovedano in ne samo od cerkve, ampak tudi od državne oblasti. Če mrliškega lista nimate in tudi ni verjetno, da ga kdaj dobite, potem Vam ne preostane drugo, kakor da napravite prošnjo na sodnijo, da se Vaš mož proglasi za mrtvega. Šele potem, ko se bo to zgodilo, boste se mogla vnovič poročiti.

K. A. v R. Seveda lahko pričnete z obdelovanjem svojih zemljišč tudi predno se ugotovi škoda po kmetijski. Dobro pa je, da v tem slučaju pokličete na lice mesta priče, da se prepričajo, v kakšnem stanju se zemljišča nahajajo, tako, da bodo tiste priče, če bo potrebno, lahko dale komisiji vsa potrebna pojasnila.

P. K. v Č. Ako nameravate pustiti ugotoviti škodo na svojih zemljiščih je priporočljivo, da že sami izvršite prej s pomočjo kakšnega domačega cenilca nekatera dela, s katerimi olajšate delo sodni komisiji, in sicer: da preštejete koliko je poškodovanih dreves, trt. Pri trtah je določiti povprečno starost, pri drevesih pa povprečno debelost (v premeru). Drevesa je ločiti po vrstah, n. pr. 20 črešenj, 30 hrušek. Pri strelskih jarkih in kavarnah izmerite dolžino, globočino in širino; pri jamah širino in globočino.

A. R. v Vočah. Sodnija v Tolminu Vam mora na Vaš predlog za ugotovitev škode na nepremični nah oceniti to škodo in mora poslati sodno komisijo na lice mesta. Zapriseženega izvedenca predlagate Vi; ako so Vam rekli na tolminski sodnji, da niso še dobili tozadevnega naloga, napravite pismeno vlogo. Če bi Vam tudi v tem slučaju sodnija sporočila, da ni še dobila naloga, oglasite se osebno pri nas.

Listnica uprave. Gotovo se je cenj. naročnikom, ki so že plačali naročnino čudno zdelo, da jim nismo poslali 4. številke lista. Vsem tem naznanjamo, da mi smo poslali list le onim, kojih naročnino smo že prejeli ali dobili sporočilo, da je denar že odposlan. Toda od dne, ko je denar dan na pošto do dne, ko ga mi prejmemo, traja okroglo 8 dnij, včasih celo več. Prosimo, da se to pri presojanju tudi upošteva.

Šifra 1920. Za poslano svoto ne moremo objaviti. Biti bi moralo vsaj še 6 krat toliko. Prosimo sporočila.

Za kratek čas.

Žalibog. »Kaj, gospod poslanec, Vi niste bili še nikdar v parlamentu?«

»Kakó se pač more kaj takega od mene zahtevati, ko sem šele tri leta poslanec?«

Iz vojašnice. Polkovnik nadzoruje v vojašnici ravno pred kosilom in sreča na dvorišču vojaka, ki leti z »gamelo«, polno vroče tekočine, čez dvorišče. »Dajte mi žlico, da pokusim juho« veli polkovnik vojaku. »Na povelje, gospod polkovnik, ali to ni...« Polkovnika to razjezi: »Nobenega ugovora, semkaj juho, — — — kaj vruga, ta juha ima okus po pomijah!« Vojak: »Na povelje, gospod polkovnik, saj so tudi.«

Urezal se je. List, ki ni hotel priobčiti dopisa slabega poročevalca, je prejel od tega v razdraženem tonu pisano pismo s sledečim zaključkom: »Ako nočete ponatisniti mojih poročil, pošljite mi jih vsaj nazaj. Drugi časopisi mi rokopise vedno nazaj pošiljajo.«

Ženska nečimernost. Sodnik stari devici: »Priča, kdaj ste rojena?« Priča: »Prvega februarja.« Sodnik: »V katerem stoletju?«

Tedenski koledar.

November.

2. Nedelja, 21. pobink., Just;
3. ponedeljek, Vseh venrih duš dan, Viktorin;
4. torek, Karol Boromejski, Modesta;
5. sreda, Caharija, Emerik;
6. četrtek, Lenart, Sever;
7. petek, Prosdocim, Engelbert;
8. sobota, Bogomir, Deodat.

Izdaja konsorcij »Goriške Straže«. Odgovorni urednik: Josip Vimpolšek. Tiska »Narodna Tiskarna« v Gorici.

Širite Goriško Stražo.

Vozni red. JUŽNA POSTAJA

Proga Gorica — Videm
4.15* brzovlak v Videm — Trbiž — Dunaj
9.10 hitri vlak v Videm — Benetke
16.10 brzovlak " " "
20.25 osebni vlak " " "

*) le ob ponedeljkih, sredah in petkih.

Proga Gorica — Zrst
1.24* brzovlak v Trst
7.— osebni vlak v Trst
15.15 brzovlak " " "
21.04 hitri vlak " " "

*) le ob ponedeljkih, sredah in petkih.

DRŽAVNA POSTAJA.

Proga Gorica — Podbrdo.
9.56 osebni vlak v Podbrdo
18.25 " " " "
Proga Gorica — Zrst
8.35 osebni vlak v Trst
17.10 " " " "

JUŽNA POSTAJA.

Proga Gorica — Ajdovščina
9.13 mešani vlak v Ajdovščino
16.40 " " " "
Ob 6.50 in 16.— prihaja mešani vlak iz Ajdovščine

Šolske zvezke in vse druge
šolske potrebščine prodaja
na drobno in na debelo

**Knjigarna
Kat. Tisk. Društva
v Gorici.**

Enako prodaja razne leposlovne
knjige, razglednice, črnila, podobe,
križe, večno molitev, Pečjakov
Solski molitvenik :: :: ::

Montova hiša

Krepak mladenič z absolviranim trgovskim tečajem želi
vstopiti v službo kot trgovski pomočnik
v trgovino z mešanim blagom, gre
tudi na deželo. Zmožen je v govoru in pis vi: slovenščine, itali-
janščine in nemščine. Pojasnila pri upravi lista.

Zahvala.

Ob bridki izgubi predobre matere

Josipine Frankè

izrekam najtoplejšo zahvalo vsem, ki so
mi izrazili sožalje. Najtoplejšo zahvalo
vsem, ki so predrago ranjko spremili k
zadnjemu počitku, posebno duhovnim so-
bratom, domačemu in bližnjemu učiteljstvu
in tudi faranom, ki so se v obilnem šte-
vilu udeležili pogreba ter tako pokojnici
izkazali zadnjo čast.

Vsem: Bog plačaj!

OSEK, dne 27. oktobra 1919.

Fr. Frankè, vikar.

I. DRUFOVKA

Gorica, Via Giosuè Carducci 3

(začasno Jos. Baudaž).

Zaloga usnja, boksa, ševro, nad-
platov in vseh drugih, čevljarških
potrebščin.

Obenem priporočam č. duhov-
ščini, ter g. trgovcem svojo bo-
gato zalogo voščenih sveč, pri-
žigalnikov, kadila, itd.

Vabilo

k

občnemu zboru

„Hranilnice in posojilnice“ v Tolminu

dne 16. novembra t. l. ob 3. uri popoldne
v pr. storih šolskega poslopja v TOLMINU

se sledečim dnevnim redom:

1. Potrjenje računov za l 1918.
2. Volitev novega načelstva in nadzorstva.
3. Pridružitve zavoda „Goriški zvezi“.

V slučaju da ne bo določenega dne zadostnega števila
članov zbranih, se vrši občni zbor eno uro kasneje pri
vsaki udeležbi.

K obilni udeležbi vabi

ODBOR.

Glavni zastop za goriško, zavarovalne
družbe proti požaru in strelu

„LA FRANCE“

ustanovljena v Parizu 1837.

— in edina zaloga —

KMETIŠKIH STROJEV

: R. BREZIGAR :

Gorica, Via Carducci 19 (v dvorišču).

„ Za Tolminski okraj „

se proda

16 mesečni **BIK** za pleme
gorenjske pasme.
Poizvedbe — Via Salcano št. 30 pri Gorici.

Gostilna P. Kamenšček

se priporoča sl. občinstvu

PIAZZA CORNO ŠT. 7

Fotograf A. JERKIČ

TRST, ul. ROMA 24,
GORICA, Corso VERDI 36
na dvorišču

PETER GRUDEN

Gorica - Piazza Grande 6 - Gorica

Priporoča svojo zalogo najboljših vin in mešanega
blaga. Postrežba točna in solidna. Po okolici
tudi na dom.

Andrej Golja

Gorica — Piazza Grande 22

Prodajalna stekla, potrebščin za kuhinjo. Velika
zaloga rešet, škafov, kadij in raznovrstne
suhe robe.

Anton Breščak

velika trgovina s pohištvo vseh vrst
Gorica, Via Carducci 14

Zaloga šip, porcelanastega in steklenega blaga
okvirjev za podobe in zrcala

Anton Koren,

Gorica, Via Carducci 4

MIHA KOZMAN, GORICA

27 VIA RASTELLO. 27

Bogata zaloga kmetijskih, lesnih — kakor tudi
zaloga hišnih in kuhinjskih potrebščin. Velika
izbera krogeļj za balincanje, steklenih izdelkov
in ilnatih posod.

Županstvo Miren

proda vse svoje obširne po vojni poškodovane usahle borove nasade.

Vsklicna cena 30.000 L.

Pismene ponudbe z varščino 3000 L se sprejema do 10. novembra t. l. Vsak ponudnik naj se
zglasi do te dobe pri županstvu v Mirnu, kjer se mu označi podrobne pogoje in pokaže vse
pogozdovalne nasade.

Županstvo v Mirnu, dne 19. oktobra 1919.

Župan:
Uršič Peter.

: ŠOLSKE PISANKE :

SE DOBIJO V TOVARNI

: ANTONA PERTOT :

V GORICI, CORSO VERDI ŠT. 37 in VIA MUNICIPIO ŠT. 4.